

Elevens uppfattningar om tävling inom Idrott och hälsa

- en kvantitativ studie

Anna Moisio

GYMNASTIK- OCH IDROTTSHÖGSKOLAN
Självständigt arbete på avancerad nivå HT:2012
Lärarprogrammet 2009-2013
Examinator: Örjan Ekblom
Handledare: Toni Arndt

Sammanfattning

Syfte och frågeställningar

Syftet med denna studie är att ta reda på vad flickor respektive pojkar i årskurs 7-9 har för uppfattning om ämnet Idrott och hälsa, och i synnerhet tävlingsmoment inom undervisningen. Med uppfattning menas här elevernas känslor inför idrottsundervisningen och tävlingsmoment i termer som negativt respektive positivt, samt vad eleverna har för uppfattning om varför man tävlar, och vad de tror att de lär sig genom att tävla.

Frågeställningarna är följande:

Hur uppfattar flickor respektive pojkar de tävlingsmoment som ingår i Idrott och Hälsa-undervisningen?

Varför tror eleverna att tävlingsmoment finns med i Idrott och hälsa undervisningen?

Vad tror och tycker eleverna att de lär sig genom att tävla?

Metod

Metoden som använts är webbenkäter. Enkätfrågorna hade en hög grad av standardisering och strukturering i form av fasta svarsalternativ. En pilotstudie på tre högstadieungdomar gjordes som hjälpte till att forma den slutgiltiga enkäten. Missivbrev till lärarna på de berörda två skolorna skickades ut med information om studien samt upplysningar om att deltagandet i undersökningen var anonym. Datainsamlingen tog tre veckor.

Resultat

Resultaten visar att merparten av eleverna som deltagit i studien har en positiv inställning till ämnet Idrott och hälsa. När det kommer till tävlingsmomentet så är de flesta av eleverna positiva även där, men få elever har svarat att de har en neutral inställning. De flesta elever tror att man tävlar i Idrott och hälsa för att det står med i läroplanen och för att det ska bli lättare för läraren att sätta betyg. Nära samtliga elever tror att läraren bedömer det eleverna presterar under tävlingsmoment. Merparten av eleverna tycker att de lär sig något av att tävla och det som de flesta pojkar tyckte att de lärde sig var att göra bra ifrån sig under press, medan de flesta flickor tyckte att man mest lärde sig att samarbeta bättre.

Slutsats

Enligt resultaten i denna studie så har merparten av de deltagande eleverna en positiv syn på Idrott och hälsa och tävlingsmoment inom ämnet. Svaren visar också på att eleverna i hög grad tror och tycker att tävlingsmoment är något som ska finnas med i undervisningen, även om detta inte står skrivet i läroplanen.

Innehållsförteckning

1 Inledning.....	1
2 Bakgrund.....	1
2.1 Barnidrottens historia i Sverige.....	1
2.2 Tidigare forskning om elevers uppfattning av Idrott och hälsa	3
2.3 Barn och tävling	4
2.4 Vad säger läroplanen?	6
3 Teoretiskt perspektiv	7
3.1 Begreppet genus	7
3.2 Konstruktionen av kön	7
3.3 Genus och idrott	8
4 Syfte	9
4.1 Frågeställningar	9
5 Metod	9
5.1 Urval.....	10
5.2 Genomförande	10
5.3 Databearbetning och analysmetod	11
5.4 Tillförlitlighetsfrågor.....	12
5.5 Etiska aspekter.....	13
6 Resultat.....	13
6.1 Vilka har deltagit i studien?	14
6.2 Hur uppfattar flickor respektive pojkar i årskurs 7-9 ämnet Idrott och hälsa och de tävlingsmoment som ingår i undervisningen?.....	16
6.3 Vad tror och tycker eleverna att de lär sig genom att tävla?	21
7 Diskussion	24
7.1 Resultatdiskussion.....	24
7.2 Metoddiskussion.....	26
8 Referenslista	28
Bilaga 1 Litteratursökning.....	1
Bilaga 2 Missivbrev till lärare.....	2
Bilaga 3 Enkätfrågor	3

1 Inledning

Anledningen till att detta ämne är intressant att titta närmare på är att jag, både under min egen skoltid och som lärarstudent i Idrott och hälsa, upplever det som vanligt att undervisningen i ämnet präglas av föreningsidrotten, där tävlingsmomentet är centralt. Det händer väldigt ofta att fokus flyttas till att vinna eller förlora, från det syfte eller mål lektionen har.

Nästan alla barn är någon gång under sin uppväxt med om aktiviteter som anordnas av idrottsrörelsen. För vissa är dessa upplevelser korta och negativa, medan det för andra är en stor och viktig del av uppväxten (Larsson, H. 2007, s.54 ff). Det är alltså ingen tvekan om att idrotten har en plats i många barns liv.

Om det nu är så att undervisningen i ämnet till stor del präglas av tävlingsinslag som i föreningsidrotten, hur upplever eleverna detta? Idrott och hälsa i skolan är ju inget som bara de idrottsintresserade eleverna väljer, utan den ska vara till för alla. Jag är intresserad av elevernas tankar kring tävlingsmomentet; hur upplever de den i termer som negativa respektive positiva känslor, tycker de att de lär sig något genom att tävla och varför tror de att man tävlar inom Idrott och hälsa i skolan?

2 Bakgrund

I följande avsnitt presenteras bakgrunden till denna undersökning, hur barnidrotten sett ut tidigare och hur skolidrotten utvecklats. Tidigare forskning som gjorts inom området presenteras, det vill säga hur elever uppfattar ämnet Idrott och hälsa. Därefter görs en genomgång av den litteratur som använts i arbetet, som handlar om barn och tävling. Till sist diskuteras läroplanen, Lgr11, och huruvida den tar upp något om tävling inom ämnet Idrott och hälsa.

2.1 Barnidrottens historia i Sverige

I dagens samhälle är det ingen ovanlighet att barn deltar föreningsidrott innan de ens börjat skolan. Så har det dock inte alltid varit. Det ansågs långt in på 1900- talet direkt olämpligt att barn deltog i några former av organiserad träning och tävling. (Redelius, K. 2002, s.57) Enligt

Redelius (2002) så är inte barnidrottens framväxt alls någon slumpartad händelse, utan att det expanderade kraftigt då andra stora samhällsförändringar inträffade, till exempel en stor utbyggnad av det offentliga socialisationssystemet, där det gjordes stora satsningar på förskolor och fritidshem. Barnidrotten växte fram på grund av att organiseringen av barns idrottande fyllde ett behov i samhället. Den stora ökningen av barn- och ungdomsidrott måste alltså förstås mot bakgrunden att olika samhällsgrupper ansåg att idrottsverksamheten fyllde ett visst behov och hade ett värde. (ibid. s.58 ff)

Viktor Balck (1844-1928) kallas ofta den svenska idrottsrörelsens fader. Balck tillskrivs stor betydelse gällande sina organisatoriska och propagandistiska insatser för idrottens etablering och spridning som folkrörelse i Sverige. Han hade även ett stort engagemang för skolidrott. Han var läroverksmästare under åren 1874-1888 i några skolor i Stockholm samt överlärare vid GCI (Gymnastiska Centralinstitutet) 1907-1909. (Lindroth, J. 2005, s.203 ff)

Per Henrik Ling (1776-1839) skapade den svenska linggymnastiken. Han delade in gymnastiken i fyra åtskilda typer: pedagogisk gymnastik, som kan liknas vid skolans fysiska fostran som även inkluderar lek och idrott. Militär gymnastik, som till största delen bestod av fäktning och var kampinriktad. Medikal gymnastik, som kan liknas vid sjukgymnastik, samt estetisk gymnastik som stod nära balettens uttrycksformer. Den estetiska gymnastiken kom att bli den minst viktiga, medan de tre andra fick större betydelse. Ur ett idrottshistoriskt perspektiv var den pedagogiska gymnastiken mest intressant, som normalt förstås med linggymnastik. Från statsledningens sida fanns ett intresse att vidga den allmänna medborgerliga utbildningen och militärutbildningen, och detta riktade uppmärksamheten mot skolan och undervisningen där linggymnastiken alltså blev statens medel att tillgodose den fysiska förmågan i skolundervisningen. (Lindroth, J. 1995, s.129-136)

Hur har då skolidrotten utvecklats? Under tidigt 1900-tal dominerade fortfarande linggymnastiken. En frigörelse från den genomfördes lättare på folkskolor än i läroverken, trots att gymnastikämnet i folkskolan inte var lika nära knutet till de historiska traditioner för gymnastiklärarutbildningen som i läroverken. I folkskolorna var även eleverna yngre och gymnastikavdelningarna mindre. Trots att idrottsorganisationer tidigt fick stor utbredning i samhället så dröjde det länge innan denna utveckling nådde skolan. En stor anledning till detta var att det största motståndet mot tävling låg inom gymnastiklärarutbildningen och gymnastiklärarkåren. 1920 ändrade skolgymnastiken namn till "Gymnastik med lek och idrott". Vid denna tid fick undervisningen större inslag av friluft- och idrottsövningar. Under 1940- och 50-talen blev denna jämvikt mellan aktiviteterna ännu större. Under 1960-talet minskade den traditionella gymnastiken i undervisningen. Bollspel, konditions- och

färdighetsövningar samt styrketräning dominerade, speciellt för pojkarna. För flickorna var fristående gymnastik med inslag av dans och rytmik en stor del. Benämningen gymnastik ändrades till idrott 1983, och i samband med det gick lärarna i ämnet från titeln gymnastikdirektör till idrottslärare. (Carlsten, Y. & Engström, L:M. 1988, s.14-22)

Senare tids lärarutbildningar i ämnet har gett stort utrymme till bollspel och andra idrotter. Rytmik, rörelse, dans och redsaps gymnastik är en utveckling av den traditionella pedagogiska gymnastiken (ibid.).

Sammanfattningsvis har alltså tävling inom skolgymnastiken och senare skolidrotten gått från att ha värderats mycket lågt till att ha fått allt större utrymme i undervisningen.

2. 2 Tidigare forskning om elevers uppfattning av Idrott och hälsa

Innan år 2000 var kunskapsläget gällande Idrott och hälsa i skolan väldigt fragmentariskt, och endast sporadisk forskning om ämnet förekom. Grunden för den första stora datainsamlingen i ett flervetenskapligt forskningsprogram, Skola-Idrott-Hälsa (SIH) lades år 2000. Utmärkande för detta projekt var att flera olika lärosäten i Stockholm som var involverade i forskning och undervisning relaterad till idrott samverkade. Dessa var Gymnastik och Idrottshögskolan, Stockholms Universitet, Lärarhögskolan samt Karolinska Institutet. De pedagogiska studier som gjordes i SIH- studien resulterade bland annat i olika forskningsrapporter som behandlade elevers uppfattningar om Idrott och hälsoämnet utifrån aspekter som gillande, lärande samt deltagandegrad. I en av SIH-studierna (Engström, L-M. 2004. s.4-9) framkom det att de flesta elever i årskurs fem uppfattade ämnet som roligt och viktigt, men de flesta hade uppfattningen att ämnet handlade mer om vikten att röra på sig än om lärande och kunskapsutveckling. I denna studie jämförde man skolor med låg- respektive hög deltagandegrad i ämnet och resultaten visade bland annat på att det fanns skillnader i lärarnas förhållningssätt till undervisning och planering. De lågaktiva skolorna saknade en röd tråd i undervisningen och hade sällan någon årsplanering. I dessa skolor var fokus på enskilda idrotter, tävling och prestation. (Lundvall, S. & Meckbach, J. 2007 s.31-32)

I en nationell utvärdering, NU-03 (Skolverket, 2003) framkommer skillnader i vad pojkar respektive flickor tycker är mest och minst viktigt inom undervisningen i Idrott och hälsa. Det är fler pojkar än flickor som tycker att det är viktigt att lära sig att tävla, men samtidigt är ”att lära sig tävla” det minst viktiga bland både flickor och pojkar, där saker som

att ”känna att min kropp duger”, ”att ha roligt genom att röra sig” och ”få bättre självförtroende” toppar listan över det som är viktigast. (Skolverket, 2003,s.100)

2. 3 Barn och tävling

Föreningsidrotten för barn präglas av diskussioner om lek eller tävling, och i hur stor utsträckning barn och unga ska tävla. I Riksidrottsförbundets verksamhetsidé ”Idrotten Vill” uttrycker man barns och ungas tävlande genom att skriva att både lek och tävling är naturliga inslag i barnidrotten och att tävling ska vara en del av leken. Det skrivs också att alternativa tävlingsformer bör prövas där vinna-förlora-situationerna ska avdramatiseras och att barnen ska tävla mot sina egna resultat och inte mot varandra. Idrotten ska lära dem att handskas med såväl vinst som förlust. Tävlingsverksamhet för barn ska i så stor utsträckning som möjligt ske lokalt och fokus ska inte ligga på resultat (Riksidrottsförbundet) . Inom idrott för barn och unga så ökar både tränings- och tävlingstillfällena med åldern, och ju äldre barnen blir desto mer fokus ligger på just tävling och prestation.

Larsson (2007) diskuterar att i ”Idrotten vill” så skiljer man klart på tävling och lek, och att barnen har en tävlingsinstinkt- att tävlandet finns naturligt i dem. Denna instinkt måste alltså avdramatiseras samtidigt som man vill lära barnen att handskas med både vinster och förluster. I förhållande till detta presenterar Larsson (2007) ett annorlunda synsätt på barns lek och tävlan: Eftersom lek är barns sätt att förhålla sig till verkligheten, så är lekens verklighet både överklig och verklig på en och samma gång. Han menar på att barn kan skilja på lek som är för ”lekens egen skull” och pedagogisk lek, vars syfte är att lära. Om barnen då leker för ”lekens egen skull” så spelar utfallet av tävlingen i leken ingen betydande roll, men om de uppfattar leken som ”på riktigt” så får resultatet mycket större betydelse. En alternativ tolkning av barns tävlan är att barn börjar tävla när den aktuella aktiviteten signalerar tävling till dem. Då finns alltså inte tävlingsinstinkten inbyggd i barnet utan den uppkommer i mötet med aktiviteten. Vinna-förlora situationerna uppstår alltså inte som ett uttryck för tävlingsinstinkten utan som ett resultat för aktivitetsformen. (Larsson, 2007, s. 61)

Larsson (2007) menar att det är viktigt inom skolämnet Idrott och hälsa att reflektera över det synsätt på lek och tävling som förekommer inom föreningsidrotten. Barn som utövar idrott på fritiden bildar sig tidigt en uppfattning om vad idrott är och vad som värdesätts, det vill säga prestation och resultat. Idrott- och hälsoämnet i skolan blir därmed jämfört med föreningsidrotten av dessa elever, och idrottslärarna jämförda med tränarna. (Larsson, 2007,

s.56)

Föreningsidrott är frivillig, medan Idrott och hälsa i skolan ska vända sig till alla elever, oavsett intresse för idrott utanför skolan. Undersökningar visar dock på att undervisningen i Idrott och hälsoämnet ofta är präglad av föreningsidrotten. Resultaten av en kvalitetsgranskning (Skolinspektionen, 2012) visar på att många lärare lägger stor betoning på tävling och resultat och bedömer därmed eleverna utifrån dessa enskilda tillfällen, men ger knappt någon information om elevernas inlärningsbehov i förhållande till kursplanernas kunskapskrav. Detta sätt att bedöma ger inte heller eleverna någon förståelse om vad de behöver lära sig och av olika kvaliteter i lärandet i förhållande till kunskapsmålen. (Skolinspektionen, 2012, s.13) Precis som Larsson (2007) diskuterar, visar granskningen på att de elever som är aktiva inom föreningsidrott bär med sig de förväntningar och erfarenheter de har därifrån, och även elever som inte är aktiva inom föreningsidrott ser lektionerna som en arena för lek och spel där rörelsebehovet tillfredsställs. Deras bild av ämnets innehåll är diffus och de har särskilt svårt med att förstå syftet med de enskilda lektionernas upplägg i förhållande till kunskapskraven. Enligt granskningen har alltså eleverna svårt att förstå ämnets syfte. (Skolinspektionen, 2012, s.18)

Precis som inom föreningsidrotten, så blir undervisningen i Idrott och hälsa oftast mer inriktad mot regelrätta idrotter och prestationsförmåga, ju längre upp i årskurserna man kommer. Detta kan delvis bero på att det då blir lättare att bedöma och betygsätta eftersom det där finns utarbetade sätt att mäta förmågan. I rapporten "Mellan nytta och nöje" (Larsson & Redelius, 2004) visar Redelius (2004) resultaten att elever som var aktiva inom föreningsidrott var mer positiva till ämnet Idrott och hälsa. (Redelius, 2004, s.149-172) I samma rapport har Jane Meckbach frågat idrottslärare om deras syn på målet med undervisningen i Idrott och hälsa, och där framhåller lärarna skillnaden mellan tävlingsidrottens mål och de mål som gäller för undervisningen i skolan. (Meckbach, 2004, s.81-98)

Jämförelser som gjorts på hur eleverna uppfattar målen i Idrott och hälsa visar på att deras uppfattningar gick isär med lärarnas: de hade svårt att se någon skillnad på idrottsundervisningen i skolan och på föreningsidrotten. Det kan förstås finnas en rad olika orsaker till varför uppfattningarna skiljde sig åt: som massmedias fokusering på elitidrott, elevernas tidigare föreställningar om vad idrott är, eller lärarnas sätt att lägga upp och förklara undervisningen. (Larsson, 2007, s. 54 ff)

Redelius (2002) genomförde en omfattande undersökning där idrottsledare och blivande idrottslärare fick ta ställning till om tävling för barn i grunden var positivt eller negativt. De

fick svara på ett antal olika påståenden och svaren delades upp i kategorierna ”instämmer” och ”instämmer inte”. Idrottsledare och idrottslärare är två grupper med liknande men ändå väldigt skilda uppgifter. På de flesta påståendena skilde sig idrottslärares svar markant från idrottsledarnas. På påståendet ”tävlingsverksamhet är bra för barns personliga utveckling” instämde runt 80% av ledarna i basket, fotboll och simning. Siffran bland idrottslärarna var här bara 40%. Ett annat påstående var att ”många barn far illa av att tävla och konkurrera”. Här instämde ledarna i simning till bara 26% medan idrottslärarna instämde till hela 71%. (Redelius, 2002, s. 116-122) Redelius menade att en nödvändig förutsättning för att vara ledare för barnidrott är att man är positivt inställd till tävlingsverksamhet. Att idrottslärare har en mer negativ inställning till tävling kan förklaras genom att det i skolans undervisning råder andra logiker än i föreningsverksamheten. Målet i skolan är inte att eleverna ska tävla mot varandra. (ibid, s.123-124)

Eva Olofsson diskuterade att skolämnet Idrott och hälsa har utvecklats i riktning mot att idrottslärarna i allt större utsträckning får ta på sig rollen som idrottstränare, eftersom undervisningen i ämnet, både i Sverige och i andra länder, på senare år blivit alltmer influerad av föreningsidrotten. Innehållet i ämnet är till stor del samma som inom föreningsidrotten. (Olofsson, E. 2007, s.163-183)

2. 4 Vad säger läroplanen?

I Lgr11, i kursplanen för ämnet Idrott och hälsa står det ingenting om att undervisningen ska innehålla tävlingsmoment. Däremot ges det gott om utrymme för att tolka de förmågor eleverna ska ges tillfälle att utveckla, bland annat att ”röra sig allsidigt i olika fysiska sammanhang” samt att ”planera, praktiskt genomföra och värdera idrott och andra fysiska aktiviteter utifrån olika synsätt på hälsa, rörelse och livsstil”. I centralt innehåll för ämnet i årskurs 7-9 står det att ”komplexa rörelser i lekar, spel och idrotter, inomhus och utomhus, samt danser och rörelser till musik” ska finnas med i undervisningen (s.51-53). Dessa delar kan lärare tänkas ha i åtanke när de planerar sin undervisning med tävling i fokus. I övrigt så saknas det stöd i kursplanen angående tävlingsmoment i Idrott och hälsa.

Gällande kunskapskraven så står det absolut ingenting om att tävlingsresultat ska tas med i bedömningen av eleven, utan det som lyfts fram är i vilken grad eleven ”anpassar sina rörelser” till en given aktivitet samt i vilken grad eleven har förmåga att ”planera och sätta upp mål”. Inte ens för det högsta betyget (A) står det någonting om tävlingsprestationer (s.55-57).

3 Teoretiskt perspektiv

De flesta människor har föreställningar om hur pojkar respektive flickor är. Att det finns andra skillnader än de biologiska, att pojkar och flickor tycker om och är bra på olika saker. En vanlig föreställning är till exempel att flickor gillar att dansa och inte tävla, medan pojkar tycker om bollspel och gärna vill tävla. (Larsson, 2007, s.237)

När det handlar om kvinnligt och manligt så görs en åtskillnad på kön och genus. Kön är uppdelningen mellan kvinna och man ur ett biologiskt perspektiv medan genus är konstruktionen, det vill säga de föreställningar och förväntningar som finns om vad som är kvinnligt respektive manligt. (Grahn, 2008)

Det finns kollektiva föreställningar om vad som är kvinnligt och manligt och dessa föreställningar har blivit förkroppsligade, de finns bara inte i huvudet på oss. När ett beteende har blivit förkroppsligat handlar man utan att reflektera över varför, och dessa handlingar uppfattas då som helt naturliga. (Fagrell, 2002, s.166) Den teoretiska utgångspunkten för denna undersökning är alltså genus. Resultaten av undersökningen kommer att analyseras med hjälp av jämförelser mellan flickors respektive pojkars svar. I detta avsnitt följer en närmare beskrivning av genus som begrepp, konstruktionen av kön samt genus inom idrotten.

3.1 Begreppet genus

Själva ordet *genus* kommer från latinet och betyder i direkt översättning slag, sort, släkte, kön (Hirdman, 2004, s.11). Hirdman förklarade att genom att använda ordet *genus* istället för kön så kan man diskutera utsträcktheten, alltså att genus inte bara är något som bara häftar vid kroppar, utan vid allt: ”*tankarna om manligt/kvinnligt, man/kvinna genomsyrar världen omkring oss och fyller platser, situationer, tyg, mat, politik, arbete. Det handlar om kvinnligt/manligt som överförda abstraktioner*”. (ibid. s.16)

3.2 Konstruktionen av kön

Fagrell (2000) beskriver konstruktionen av kön som något som är format av människorna. Ett sätt att närma sig genus, är att förstå begreppet som en performativ kraft som håller uppe skillnader mellan det kvinnliga och manliga i det sociala livet. Åtskiljandet av dessa skillnader är inte självklart utan det krävs att sådana förkroppsligade beteenden även hålls vid

liv. Dessa handlingar utförs alltså ”med ryggmärken” utan att vi funderar på varför. Typiska kvinnliga respektive manliga handlingar och sysslor utförs hela tiden inom olika arenor och i olika situationer. Alla är alltså med och formar det som kallas typiskt kvinnligt och manligt. (Fagrell, 2000, s.64) Även Connell (2003) diskuterade detta och menade att vårt vardagliga liv styrs av om vi är män eller kvinnor. Barn lär sig tidigt vad som förväntas av flickor respektive pojkar. Massmedias framställning av män och kvinnor hjälper till att hålla fast vid skillnaderna, där män tilldelas egenskaper som styrka och tuffhet medan kvinnorna i sin tur framställs som åtråvärda och passiva. (Connell, 2003, s.13)

3. 3 Genus och idrott

Om man ser till ett historiskt perspektiv så har kvinnor inrättats i en ordning där lagar, regler och normer utformats av män. Även idrotten och då speciellt tävlingsidrotten har ju historiskt sett varit en verksamhet för män, skapad av män. (Fagrell, 2002, s.167-177)

Att flickor och pojkar tidigt lär sig vad som förväntas av dem gäller även inom idrotten. Fagrell har i sin doktorsavhandling ”De små konstruktörerna” låtit barn svara på vilka idrotter de helst vill vara aktiva inom, samt svara på vad de tror att det motsatta och andra inom det egna könet helst vill ägna sig åt för idrott. Resultaten visade på att flickornas svar på vad pojkarna ville ägna sig åt stämde till stor del, nämligen fotboll och ishockey, medan pojkarnas svar på vad flickorna ville göra inte stämde överens lika väl. Pojkarna trodde att balett låg på första plats följt av konståkning och ridning, när balett i själva verket placerade sig långt ner på flickornas lista. Även flickorna trodde att balett låg högt upp på de andra flickornas lista, men att det inte var något som de själva ville ägna sig åt. Ingen av pojkarna eller flickorna trodde att balett var något som pojkar ville ägna sig åt. Detta visar på en tydlig genusifiering av idrott, i detta exempel balett. (Fagrell, 2000, s.135 ff.) I samma studie kom det även fram att flickor och pojkar har samma synsätt på idrott och lek: idrott är något seriöst, målinriktat och på allvar, där män och kvinnor inte ska tävla mot varandra utan vara åtskilda. Inom leken däremot är det helt okej att vara tillsammans. Leken ses som idrottens motsats, alltså icke-idrott. (Fagrell, 2002, s.176)

4 Syfte

Syftet med detta arbete är att ta reda på vad flickor respektive pojkar i årskurs 7-9 har för uppfattning om ämnet Idrott och hälsa, och i synnerhet tävlingsmoment inom undervisningen. Med uppfattning menas här elevernas känslor inför idrottsundervisningen och tävlingsmoment i termer som negativt respektive positivt, samt vad eleverna har för uppfattning om varför man tävlar, och vad de tror att de lär sig genom att tävla.

4. 1 Frågeställningar

- Hur uppfattar flickor respektive pojkar de tävlingsmoment som ingår i Idrott och Hälsa- undervisningen?
- Varför tror eleverna att tävlingsmoment finns med i Idrott- och hälsa undervisningen?
- Vad tror och tycker eleverna att de lär sig genom att tävla?

5 Metod

Den valda metoden för denna undersökning är webenkäter. En enkätundersökning är en kvantitativ metod och används med fördel då man behöver sätta siffror på undersökningsmaterialet, samt när man vill säga något om en större grupp. En fördel med enkäter är att respondenten själv kan välja tidpunkt när hen vill svara på frågorna. Nackdelar med enkäter kan vara att de brukar få färre svar än intervjuundersökningar, kanske för att en direkt mänsklig kontakt saknas med denna metod, speciellt nätbaserade enkätundersökningar. En annan nackdel kan vara att risken för missförstånd ökar. (Eliasson, 2006, s.29-30)

Anledningarna till att jag valt att använda mig av enkätundersökning är främst för att kunna generalisera svaren som täcker en större grupp, ”att mäta på bredden- för att uppskatta hur utbredda olika tydligt beskrivna förhållanden och attityder är inom den undersökta gruppen

(ibid. s.30) men även för att jag tror att chansen att få ärliga svar från eleverna skulle vara större vid en kvantitativ, anonym undersökning än till exempel vid intervjuer.

5.1 Urval

Urvalet består av två högstadieskolor i Stockholmsområdet, med elever i årskurserna 7-9. Antalet elever som har fått information om och tillgång till enkäten har varit cirka 550. Deltagandet har varit helt frivilligt, och jag var förberedd på att deltagarantalet kanske inte skulle vara så högt, då eleverna fick möjlighet att svara på enkäten efter skoltid. Från början bestod urvalet av endast en skola, men då jag inte hade fått in så många svar efter en vecka så kontaktade jag en skola till, för att försäkra mig om att få tillräckligt många respondenter. Antalet respondenter slutade på 196 elever, med fördelningen 54% flickor och 46% pojkar.

Att urvalsgruppen bestod av elever i årskurs 7-9 beror på att elever i den åldern förhoppningsvis har större förståelse än elever i lägre årskurser av ämnet Idrott och hälsa, samt att yngre elever nog hade haft svårt att förstå hur gå tillväga när de svarar på frågorna i enkäten samt för att minska risken för missförstånd.

I valet av urvalsgrupp användes bekvämlighetsurval. En nackdel med detta urval är enligt Bryman (2002, s.289-290) att resultaten inte är generaliserbara, men med tanke på arbetets tidsramar valdes detta urval. Den första skolan har jag en tidigare relation till och hade en lärare där som kunde hjälpa mig att få ut informationen om enkäterna till eleverna. Den andra skolan kontaktade jag efter tips från en klasskompis som kände en lärare på den berörda skolan. Innan jag valde vilka skolor jag skulle kontakta klargjorde jag att skolan inte hade någon profilinriktning med idrott, då detta med stor säkerhet skulle komma att påverka resultatet av studien.

5.2 Genomförande

När det gäller enkätinnehållet är det viktigt att se till att alla frågorna som finns med är nödvändiga, att de är formulerade så att de inte går att missuppfatta och att de är utformade för att passa urvalsgruppen. Enkätundersökningar innehåller ofta för många frågor, vilket kan medföra att respondenten kan tröttna på att svara. (Patel & Davidson, 2002, s.82) Enkäten som användes i denna studie innehöll 15 frågor.

Patel & Davidson (2002, s.71) skriver om att när man samlar information med hjälp av frågor så är det viktigt att tänka på 1) graden av standardisering, alltså hur mycket ansvar som lämnas till den som ställer frågorna gällande utformningen och den inbördes ordningen, och 2) graden av strukturering, det vill säga i vilken grad som frågorna är fria att tolkas beroende på respondentens egen inställning och tidigare erfarenheter. Denna undersökning har en relativt hög grad av både strukturering och standardisering, eftersom enkäten har fasta svarsalternativ (ibid. s.72). På vissa frågor är det möjligt att kryssa i fler än ett alternativ, men svaren är fortfarande givna och lämnar inte utrymme att svara fritt.

När enkätfrågorna var klara gjordes en pilotundersökning på tre ungdomar i 14-årsåldern, en pojke och två flickor. Jag är bekant med dessa ungdomar sedan tidigare och jag bad dem att förklara hur de uppfattade frågorna för att se om det stämde överens med den tanke jag haft när jag utformat dem. Eliasson (2006, s.43) nämner att det är bra att uppmuntra deltagarna i pilotstudien att lämna sina synpunkter på utformningen. Detta hjälpte mig i utformandet av den slutgiltiga enkäten, då jag flyttade om ordningen på frågorna så att den blev mer logisk.

Nästa steg var att skicka ut ett missivbrev till lärarna på de berörda skolorna. Ett missiv måste innehålla all nödvändig information och det är viktigt att det är korrekt utformat (ibid. s. 71). Även om de båda lärarna som missivet skickades till i förväg visste om att jag ville göra en undersökning med eleverna på deras skola utformade jag brevet så att det tydligt framkom att deltagandet i undersökningen var helt frivillig och att deltagarna behandlades helt anonymt analysen av data (ibid. s.70), samt att det inte skulle nämnas någonstans vilka skolor som medverkade i undersökningen. Denna information framfördes även i inledningstexten till enkäterna (se bilaga 3). Tillsammans med missivbrevet skickades även länken till enkätens webbplats med en rekommendation att lägga ut länken på en lärplattform som skolan använder, för att eleverna skulle ha tillgång till den även hemifrån.

Totalt, från båda skolorna, tog datainsamlingen tre veckor.

5.3 Databearbetning och analysmetod

När all data samlats in så behöver det systematiseras, komprimeras och bearbetas för att kunna besvara de frågor som ställts (Patel & Davidson, 2002, s.109). Den metod som använts för databearbetning i denna studie är dels deskriptiv statistik. Den används för att ge en

beskrivning av det insamlade materialet i siffror. På detta sätt belyses forskningsfrågorna (ibid.). När all data till studien samlats in sammanställdes resultaten först pojkar och flickor för sig, eftersom meningen var att i presentationen av resultaten göra jämförelser mellan könen. Konfindensintervall för proportioner har använts som analytiskt verktyg för att se om skillnaderna mellan flickors och pojkars svar varit slumpmässiga eller ej (Bryman, 2002, s.190). I resultatavsnittet visas enkla diagram som tydligt visar antalet pojkar och flickor, och hur de svarat på enkätfrågorna. Resultaten är kategoriserade efter studiens frågeställningar.

5.4 Tillförlitlighetsfrågor

Validitet handlar om att faktiskt undersöka det man har för avsikt att undersöka (Patel & Davidson, 2002, s.98), alltså hur väl resultatet av studien överensstämmer med syftet och frågeställningarna. Reliabilitet handlar om att undersökningen görs på ett tillförlitligt sätt (ibid.) Dessa två är beroende av varandra, det går inte att utesluta det ena eller andra; hög reliabilitet är alltså en förutsättning för att få hög validitet, för att veta vad man mäter så måste tillvägagångssättet vara tillförlitligt (ibid. s.99).

För att undersökningen ska få hög validitet är det viktigt att frågeställningen är väl utredd, så att man är säker på vad det är man vill ta reda på (Eliasson, 2006, s.16). När enkätfrågorna utformades återvände jag flertalet gånger till syftet och frågeställningarna för att säkerställa att frågorna stämde överens med dessa.

Patel & Davidson (2002, s.102) förklarade att vid enkätundersökningar så har man en väldigt liten möjlighet att kontrollera reliabiliteten i förväg, att man inte kan veta om en enkät är reliabel eller inte förrän man ser hur den blivit besvarad, till exempel om det fanns frågor som många hade hoppat över eller kryssat i fler svarsalternativ än menat. Man kan bara se till att vara väldigt noga med instruktioner och att försäkra sig om att urvalsgruppen uppfattar frågorna på rätt sätt. Det kan tänkas att pilotstudien har bidragit till högre reliabilitet, då den hjälpte till att reda ut oklarheter kring frågorna och deras ordning. Det som kan ha sänkt reliabiliteten är det faktum att enkäten var webbaserad och de som svarade kan ha missuppfattat frågorna. Detta är alltså en nackdel med webbenkäter, om jag hade varit på plats i till exempel skolan så hade eleverna kunnat fråga mig om det var något de inte förstod.

5.5 Etiska aspekter

För att forskning ska vara etiskt försvarbar finns det fyra huvudkrav att ta hänsyn till: informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet samt nyttjandekravet. Dessa har fastställts av Forskningsetiska Rådet.

Informationskravet uppfylldes i denna undersökning genom att skolan och läraren genom missivbrevet upplystes om undersökningens syfte. Eleverna, alltså de som i första hand berördes av studien informerades av lärarna samt i inledningstexten till enkäten. Både eleverna och lärarna informerades om att deltagandet var helt frivilligt och att de närsomhelst kunde avbryta sin medverkan. (Forskningsetiska Rådet, s.10)

Samtyckeskravet uppfylldes genom att deltagarna själva hade rätt att besluta om sin medverkan. När informanterna är under 15 år, som största delen i denna undersökning, så måste tillstånd från vårdnadshavare inhämtas. I detta fall gjordes dock bedömningen att eftersom undersökningen inte var av privat eller etiskt känslig karaktär, samt att den var helt anonym, så räckte det med samtycke från företrädare av uppgiftslämnare, i detta fall lärare på de berörda skolorna. (ibid. s.9)

Konfidentialitetskravet innebär att alla som deltar i en undersökning ska ges största möjliga konfidentialitet och att inga obehöriga ska kunna få reda på deltagarnas personliga uppgifter (ibid. s.12). Eftersom deltagarna i denna undersökning var helt anonyma och den enda personliga uppgift eleverna lämnade ifrån sig var könstillhörighet, är det en omöjlighet att spåra vem det är som svarat på enkäten.

Nyttjandekravet innebär i korta drag att det insamlade materialet från studien endast får användas i forskningssyfte (ibid.s.14). Även om resultaten av denna studie kommer att publiceras och vara sökbart så kommer det inte att kunna spåras till vilka som deltagit i studien, då inte ens skolornas namn nämns i arbetet.

6 Resultat

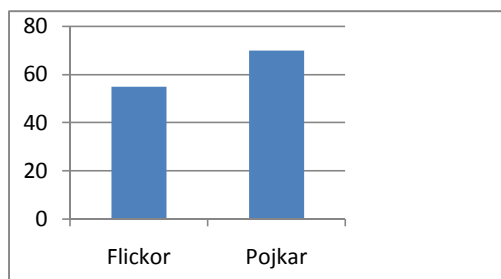
I följande avsnitt presenteras resultaten utifrån studiens syfte och frågeställningar. Först följer en redogörelse över hur fördelningen över flickor och pojkar har varit i studien samt hur många som är aktiva inom föreningsidrotten, därefter besvaras frågeställningarna under rubriker med hjälp av diagram som visar svaren på enkätfrågorna och skillnaden mellan pojkars respektive flickors svar, samt konfidensintervall (CI) beräknat på 95 % säkerhet. I de

fall där 0 finns med i konfidensintervallet, finns ingen signifikant skillnad mellan pojkars och flickors svar, utan skillnaden är slumpmässig. Siffrorna i den lodräta raden representerar antalet elever i procent.

6.1 Vilka har deltagit i studien?

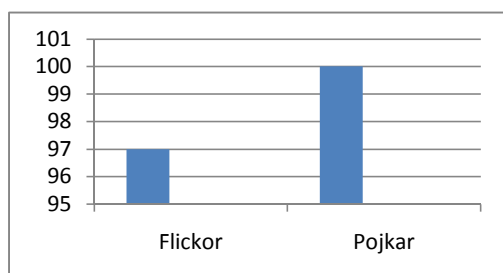
Det totala antalet deltagare i studien var 196 elever i årskurserna 7-9 från två skolor i Stockholmsområdet. Av dessa elever var 106 flickor och 90 pojkar.

Figur 1: Procent deltagare aktiva inom föreningsidrott.

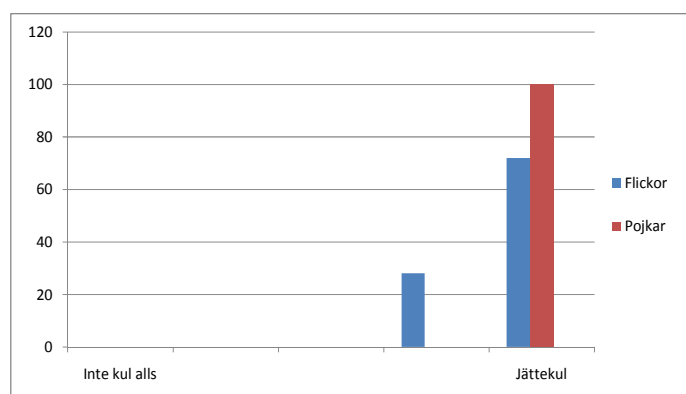
Figur 1 visar antalet deltagare som är aktiva inom föreningsidrott. 54,7% av totalt 106 flickor är aktiva inom föreningsidrott och för pojkarna är siffran 70% av totalt 90. Skillnaden mellan flickor respektive pojkar är 15,3% (95% CI: 1,9 % - 28,7 %). I denna studie påverkas resultatet med stor säkerhet av att så många deltar i föreningsidrott, då en övervägande del av den tidigare forskningen visar på att de som utövar föreningsidrott i större utsträckning är positiva till Idrott och hälsa i skolan samt tävling. Därför är denna information av intresse för att kunna tolka resultatet.

Figur 2: Procent aktiva inom föreningsidrott som även tävlar inom sin idrott.

Figur 2 visar antalet elever som är aktiva inom föreningsidrott som även tävlar inom sin idrott. Av flickorna så tävlar 96,5% av totalt 58, och alla 100% pojkar som utövar föreningsidrott är även aktiva inom tävlingsidrotten. Skillnaden mellan flickor och pojkar är 3,5 % (95% CI: -8,1 % - 12,5 %), och eftersom konfidensintervallet innefattar 0 finns alltså ingen skillnad.

Figur 3: Inställning till tävlingsidrott

Figur 3 visar de aktiva inom föreningsidrotts inställning till tävling. De har svarat enligt en femgradig skala, där 100% av pojkarna har svarat att de tycker att det är jättekul att tävla inom sin idrott, medan flickornas svar är fördelade mellan de två ”högsta” kategorierna, 28 % i kategori 4 och 72 % i kategori 5 (”jättekul”). Alltså går det att utläsa att samtliga deltagare

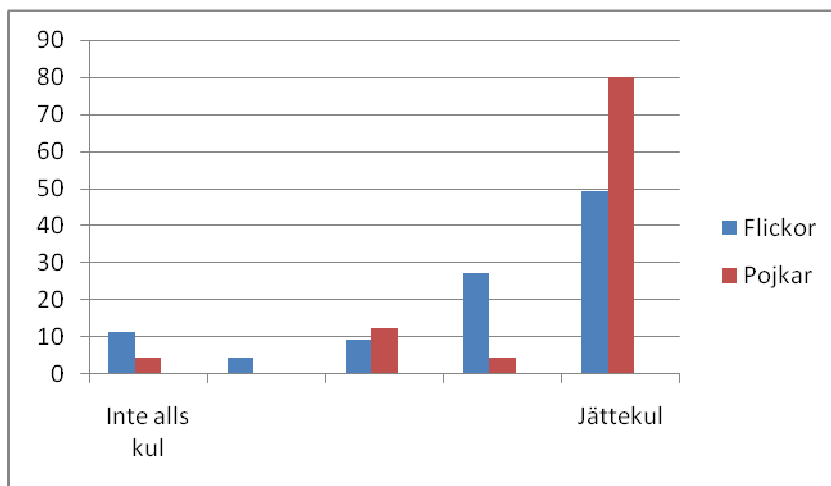
som tävlar inom sin idrott är positivt inställda till det. Skillnaden mellan pojkar och flickor som svarat ”jättekul”, alltså den högsta kategorin, är 28 % (95 % CI: 6,4 % - 39,5 %).

Skulle elever som ej är aktiva inom föreningsidrott vilja vara det?

Resultatet visar på att endast 12,5 % av totalt 48 flickor och 7,5 % av 27 pojkar egentligen skulle vilja delta i föreningsidrott. Skillnaden mellan pojkars och flickors svar är 5 % (95% CI: -8,5 % - 18,7 %), alltså ingen skillnad. Det verkar som att de flesta deltagare själva har valt att inte vara aktiva inom föreningsidrott, och att det inte beror på andra faktorer.

6.2 Hur uppfattar flickor respektive pojkar i årskurs 7-9 ämnet Idrott och hälsa och de tävlingsmoment som ingår i undervisningen?

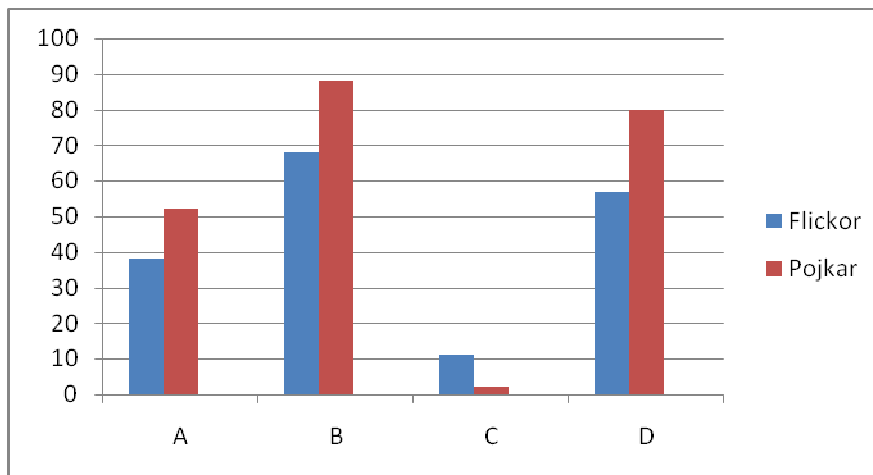
Figur 4: Inställning till ämnet Idrott och hälsa.

Figur 4 visar samtliga deltagares inställning till Idrott och hälsa som helhet. Av diagrammet går att utläsa att merparten av både flickor, 75,5 % och pojkar, 83,5 % var positivt inställda till ämnet (nivå 4 och 5 på skalan), även om den positiva inställningen hos pojkarna var något högre. Skillnaden mellan flickor och pojkar som var positiva är 8 % (95% CI: -19,1% - 3,4 %), ingen skillnad. På den negativa sidan (nivå 1 och 2 på skalan) fanns 16% av flickorna representerade, där siffran för pojkarna endast var 4,5 %. Skillnaden mellan könen är här 11,5

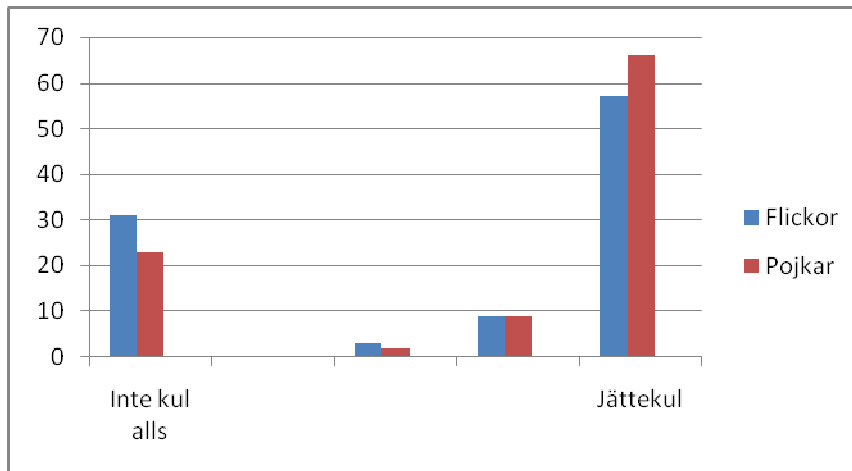
% (95 % CI: 3,4%- 19,8 %). De som svarat sig vara neutralt inställda till ämnet var 8,5 % flickor och 12% pojkar, alltså en skillnad på 3,5 % (95 % CI: -12,3 % - 4,9 %), ingen skillnad.

Figur 5: De populäraste momenten inom Idrott och hälsa

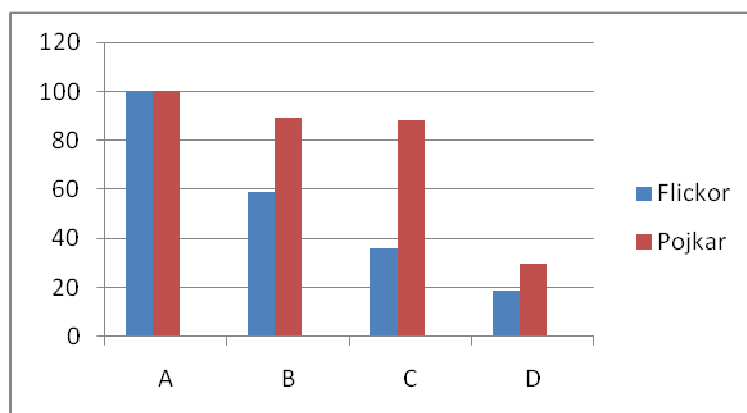
Figur 5 visar vilka moment som eleverna uppskattar mest inom Idrott och hälso-undervisningen. Bokstäverna A-D representerar olika moment inom undervisningen:
A: Friluftsliv. Flickor: 38,7 %. Pojkar: 52 %. Skillnaden mellan könen är 13,5 % (95% CI: 0,3%- 27,4 %).
B: Lekar. Flickor: 68 % . Pojkar: 89 %. Skillnaden är 21 % (95% CI: 10 % - 32 %).
C: Teori. Flickor: 11,2 %. Pojkar: 2 % . Skillnaden är 9,2 % (95 % CI: 2,3 % - 15,9 %).
D: Tävling. Flickor: 57,5 %. Pojkar: 80 % . Skillnaden är 22,5 % (95 % CI: 10 % - 35 %).
Här kunde eleverna kryssa i fler än ett svarsalternativ, därför överstiger procentsatsen 100%.
Resultatet visar att lekar (B) och tävling (D) hör till de populäraste momenten både hos flickor och pojkar. Teori är det moment som helt klart är minst populärt hos båda könen.

Figur 6: Upplevelser av att tävla inom Idrott och hälsa.

Figur 6 visar svaren på frågan om vad eleverna tycker om att tävla inom Idrott och hälsa. På den femgradiga skalan svarade 67 % av flickorna att upplevelsen av tävling för dem var positiv (nivå 4 och 5 på skalan), och av pojkarna var 74,5 % positiva till tävlingsmomentet. Skillnaden mellan flickor och pojkar är 7,5 % (95 % CI: -20,2 % - 5,2%), ingen skillnad. 30,4 % av flickorna och 23,5 % av pojkarna svarade att de inte tyckte att tävling var kul alls, alltså att de har negativa upplevelser av tävling (nivå 1 och 2 på skalan. Skillnaden mellan könen är 6,9 % (95 % CI: -5,5 % - 19,2 %), ingen skillnad. Endast 3 % flickor och 2,4 % pojkar svarade att tävling för dem varken var negativt eller positivt. Skillnaden mellan könen är bara 0,6 % (95 % CI: -3,8 % - 5 %), inte heller här någon skillnad. Av resultaten kan alltså utläsas att tävling ses som något positivt av merparten. Men, med tanke på det låga antalet elever som svarat varken/eller så går det att utläsa att det fanns en polarisering av åsikter om tävlingsmoment.

Figur 7: Vad är det som är så bra med att tävla?

De elever som uppgav att de hade positiva upplevelser av tävling fick svara på frågan vad det var med själva tävlandet som var positivt. Bokstäverna A-D representerar fyra olika svarsalternativ, och även här hade eleverna möjlighet att kryssa i fler än ett svarsalternativ, därför överstiger procentsatsen 100%. Av totalt 71 flickor och 69 pojkar svarade:

A: Det är roligt att vinna. Flickor: 100% Pojkar: 100%.

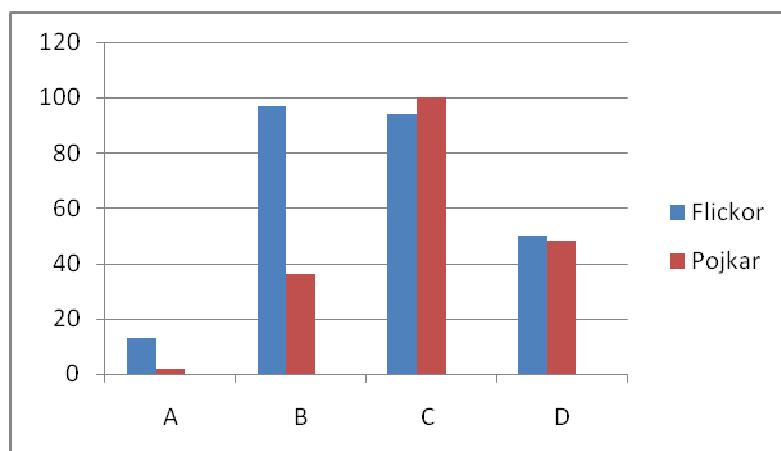
B: Kul att visa kompisarna att man är duktig. Flickor: 59% Pojkar: 90% Skillnaden mellan könen är 31 % (95 % CI: 17,2 % - 44,2 %).

C: Kul att visa läraren att man är duktig. Flickor: 36% Pojkar: 88% Skillnaden är 52 % (95% CI: 38,3 % - 65,3 %)

D: Annat. Flickor: 26,8 % Pojkar: 30,5 %. Skillnaden mellan könen är 3,7 % (95 % CI: -18,6 % - 11,3%), alltså ingen skillnad.

Figur 8 visar alltså att samtliga elever som upplever tävlingsmomentet i Idrott och hälsa positivt gillar att tävla för att det är roligt att vinna. Pojkarna verkar i större utsträckning än flickorna tycka om att visa kompisar och lärare att man är duktig, även om många flickor också svarade att det är en positiv sida av tävlandet.

Figur 8: Negativa upplevelser av tävling

De elever som sa sig uppleva tävlingsmomentet negativt, 32 flickor och 21 pojkar, fick uppge vad det var i tävlandet som de inte tyckte om. De hade fyra olika alternativ, A-D att välja på och återigen hade de möjlighet att kryssa i fler än ett alternativ. Procentsatsen överstiger därför 100%.

A: Jag avskyr att förlora. Flickor: 12,5%. Pojkar: 1%. Skillnaden mellan könen är 11,5 % (95 % CI: 0,6 % - 23,7 %).

B: Känslan av att inte räckta till. Flickor: 97% . Pojkar: 38% . Skillnaden är 59 % (95 % CI: 37,2 % - 80,4 %).

C: Bli jämförd med andra. Flickor: 94% . Pojkar: 100% . Skillnaden är 6 % (95 % CI: 2,1 % - 14,6 %).

D: Bli bedömd av läraren. Flickor: 50% . Pojkar: 47,6 % . Skillnaden är 2,4 % (95 % CI: - 25,1 % - 29,9 %), ingen skillnad.

Figur 8 visar att det som både flickor och pojkar tycker är jobbigast med att tävla är att bli jämförd med andra. Nära hälften av båda könen upplever det jobbigt att känna sig bedömd av läraren under tävling. Den största skillnaden mellan könen i denna fråga är att hela 97% av flickorna och bara 38% av pojkarna svarat att känsla av att inte räckta till är jobbig.

Är det viktigt att tävling finns med som en del av Idrott och hälsa?

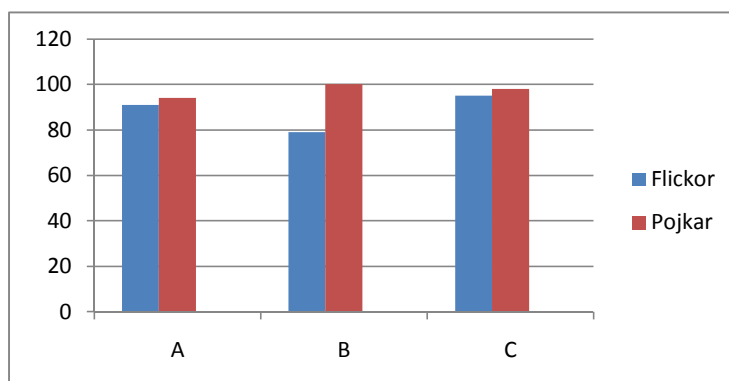
Enkätresultatet visar tydligt att merparten av de deltagande eleverna, 73,6% av flickorna och 80% av pojkarna tycker att tävling bör finnas med som en del av undervisningen i Idrott och hälsa. Skillnaden mellan könen i Ja-svar är 6,4 % (95 % CI: -18,2 % - 5,4 %), alltså ingen skillnad.

6.3 Vad tror och tycker eleverna att de lär sig genom att tävla?

Tror eleverna att läraren bedömer prestation under tävling?

Eleverna fick svara på om de trodde att läraren bedömde det de presterade under tävlingsmoment i Idrott och hälsa, alltså om de trodde att läraren tog med deras prestation i samband med betygsättning i ämnet. Resultatet visar mycket tydligt att de allra flesta elever, 95,2 % flickor och 97,8 % pojkar är av uppfattningen att läraren bedömer deras prestationer. Skillnaden är 2,5 % (95 % CI: -7,6 % - 2,6%), vilket innebär ingen skillnad i pojkars respektive flickors svar.

Figur 9: Varför tävlar man i Idrott och hälsa?

Eleverna fick tre olika alternativ där de fick välja varför de *trodde* att man tävlade i undervisningen i Idrott och hälsa. Det gick att kryssa i fler svarsalternativ, så procentsatsen överstiger 100%. Alternativen och svaren var följande:

A: För att det står med i läroplanen (Lgr11). Flickor: 91% , Pojkar: 94% . Skillnaden mellan flickors respektive pojkars svar är 3 % (95 % CI: -10 % - 4,2 %), ingen skillnad.

B: För att man ska prestera bättre och göra sitt bästa. Flickor: 79%, Pojkar: 100% . Skillnaden är 21 % (95 % CI: 13 % - 28,5 %).

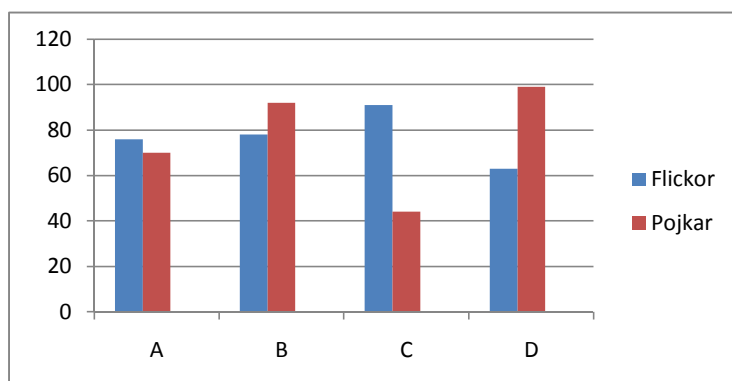
C: För att det ska bli lättare för läraren att sätta betyg. Flickor: 95% , Pojkar: 98% . Skillnaden är 3 % (95 % CI: -7,9 % - 2,4 %), ingen skillnad.

I figur 12 visas att eleverna, i synnerhet pojkarna, tror att man tävlar för att man ska prestera och göra sitt bästa. Alla pojkar som deltog i studien svarade att de trodde att det var därför. Pojkarna trodde dock att även de andra två alternativen var anledningar till att man tävlade, alternativ C fick 98% av pojkarnas svar och alternativ A 94%. C var det alternativ som fick flest svar hos flickorna, 95%, alltså för att det ska bli lättare för läraren att sätta betyg. Den mest markanta skillnaden mellan könen var här att endast 79% av flickorna svarade alternativ B jämfört med pojkarnas 100%.

Tycker eleverna att de lär sig något genom att tävla?

De deltagande eleverna blev tillfrågade om de tycker att de lär sig något genom att tävla. 78,3 % av flickorna svarade ja och 22% svarade nej. Av pojkarna svarade 80 % ja och 20% nej. Skillnaden mellan flickors och pojkars ja-svar är 1,7 % (95 % CI: -13,1 % - 9,7 %), alltså ingen skillnad. Alltså tror merparten av samtliga deltagare att de lär sig något genom att tävla i Idrott och hälsa.

Figur 10: Vad tycker och tror eleverna att de lär sig genom att tävla?

De elever som trodde och tyckte att de lärde sig något genom att tävla svarade på frågan *vad* de tyckte att de lärde sig. Totalt var det 83 flickor och 72 pojkar som svarade på denna fråga. Bokstäverna A-D representerar olika alternativ och det var möjligt att kryssa i fler, och därför överstiger procentsatsen 100%. Dessa var alternativen och såhär svarade eleverna:

A: Man lär sig att bli en god vinnare/förlorare. Flickor: 75,9%, Pojkar: 97,2%. Skillnaden mellan pojkars och flickors svar är 21,3 % (95 % CI: 12,5 % - 30,1 %).

B: Utmana och pressa sig själv. Flickor: 78%, Pojkar: 92%. Skillnaden är 13,3 % (95 % CI: 3,7 % - 23 %).

C: Man lär sig samarbeta. Flickor: 91,6 % , Pojkar: 44,5 % . Skillnaden är hela 47,1 % (95 % CI: 35,6 % - 58,7 %).

D: Göra bra ifrån sig under press. Flickor: 63%, Pojkar: 99%. Skillnaden är 36 % (95 % CI: 26,4% - 45,5 %).

Merparten av eleverna valde att kryssa i fler alternativ, och den största skillnaden mellan könen syns i alternativ C, där 91% av flickorna svarade att man lär sig samarbeta medan siffran hos pojkarna endast var 44%. Även alternativ D skiljde sig markant, där 99% av pojkarna svarat att man lär sig att göra bra ifrån sig under press, mot flickornas 63%.

7 Diskussion

Nedan följer inledningsvis en resultatdiskussion där studiens resultat diskuteras i förhållande till tidigare forskning, litteratur och det teoretiska perspektivet. Även upp en del frågor som uppkom i bearbetningen av resultatet diskuteras. Därefter följer en metoddiskussion.

7.1 Resultatdiskussion

I resultatavsnittet presenterades resultaten utifrån de frågeställningar som studien avsåg att undersöka.

I denna studie är många av deltagarna, 55% av flickorna och 70% av pojkarna aktiva inom föreningsidrott och merparten av dem även inom tävlingsidrott (se figur 1 och 2). Detta har med stor säkerhet påverkat resultatet mot att det är fler som är positiva till ämnet Idrott och hälsa och tävlingsmoment inom ämnet (se figur 5 och 7) vilket överensstämmer med bland annat Redelius (2004, s.149-172) undersökning, att elever som deltar i idrott under sin fritid i högre grad är positiva till Idrott och hälsa i skolan.

När det handlar om de populäraste momenten inom idrottsundervisningen (se figur 6) så kom lekar på första plats både hos flickorna och pojkarna (68% respektive 88%). Tävling kom på andra plats, (57% av flickorna och 80% av pojkarna). I efterhand, i tolkningen av resultatet så uppkom tanken att lek och tävling är nära besläktat, att i leken så ingår det ofta tävlingsmoment. Detta kopplas till det synsätt som Larsson (2007, s.61) presenterade, att om barn leker för lekens egen skull så spelar utfallet av tävlingen i leken ingen större roll, men om leken uppfattas av barnen som ”på riktigt” så blir resultatet viktigt. Alltså, även om dessa två moment är av liknande karaktär, så kan det vara så att eleverna som deltagit i undersökningen uppfattat frågan som att kategorin ”lekar” är något lustfyllt och något man gör i idrottsundervisningen som ska vara roligt och kanske även pedagogisk, medan kategorin ”tävling” är något där det gäller att skärpa till sig och där det blir viktigt att prestera. Detta stöds även av Fagrells (2002, s.176) undersökning, där leken ställs mot (tävlings)idrotten. Även i denna studie var det en större del pojkar (80%) än flickor (57%) som svarade att tävling var det moment de uppskattade mest (se diagram 6). Ser man på de genusteoretiska förklaringarna av konstruktionen av kön som både Fagrell (2000) och Connell (2003) diskuterar så skulle detta kunna ses som ett uttryck för just konstruktion av kön, att män förväntas uppskatta tävling mer än kvinnor. Dock så är jag inte av uppfattningen att denna undersökning är tillräckligt omfattande för att kunna dra några sådana slutsatser.

De elever som uppfattade tävling inom Idrott och hälsa som något positivt fick även svara på vad i själva tävlandet de uppskattade (se figur 8). Samtliga tyckte att det var kul att vinna, vilket är helt naturligt, om man nu gillar att tävla så är man ju med största säkerhet ute efter att vinna och känslan som medföljer. Dock så var det betydligt fler pojkar än flickor som svarade att de tyckte om att visa kompisarna och läraren att man var duktig. Detta skulle kunna vara en indikator på att pojkar i större utsträckning tycker om att imponera på andra, däremot så vet jag inte om detta är en av de kollektiva föreställningar om vad som är kvinnligt och manligt (Fagrell, 2002, s.166) eller bara en ren tillfällighet. Ytterligare en sak som kan kopplas till de kollektiva föreställningar som finns av kvinnor och män är en markant skillnad bland de elever som ej uppskattade tävlingsmoment (se figur 9), där 97% av flickorna särskilt framhöll den negativa känslan av att inte räcka till. I samma kategori hos pojkarna var siffran endast 38%. Alltså, är kvinnor (flickor) mer bekymrade om att man ska räcka till, speciellt för andra, i och med de kollektiva föreställningar om kvinnan som omhändertagande, som i större utsträckning än män vill tillfredställa andras behov och leva upp till andras förväntningar (Connell, 2003, s.13)?

Merparten av eleverna som deltog i undersökningen (74% av flickorna och 80% av pojkarna) tyckte att det är viktigt att tävling fanns med som en del av undervisningen i Idrott och hälsa (se figur 10). Detta går lite emot vad den nationella utvärderingen NU-03 fick fram, där det minst viktiga enligt eleverna var att tävla. Men som tidigare nämnts, många av de deltagande eleverna i denna studie är aktiva inom tävlingsidrotten och de eleverna ofta tidigt bildar sin uppfattning om vad idrott är, där tävling och prestation värdesätts. Det medför att Idrott och hälsa i skolan blir jämfört med föreningsidrotten (Larsson, 2007, s.56).

Merparten av deltagarna i denna undersökning tyckte att de lärde sig något av att tävla (78% av flickorna och 80% av pojkarna, se figur 13). Pojkarna tyckte att tävling främst bidrog till att de lärde sig att göra bra ifrån sig under press, att prestera när det gällde (99%). Högst upp av flickornas svar var att man lär sig samarbeta (91%, se figur 14). Här var det endast 44% av pojkarna som tyckte att samarbete var något man lärde sig genom att tävla. Det är svårt att dra några slutsatser vad denna markanta skillnad beror på, men det skulle kunna vara så att pojkar tänkte mer på individuella idrotter och flickorna på lagidrotter.

Något mycket intressant, men även oroande, som framkom av resultaten var att nästan alla elever som deltog i undersökningen (95% av flickorna och 98% av pojkarna) trodde att läraren tar med elevernas prestationer i bedömningen i samband med betygsättning (se figur 11). Samma sak gällde frågan om varför eleverna trodde att man tävlade i Idrott och hälsa, de trodde att det var för att det ska bli lättare för läraren att sätta betyg (flickor 95% och pojkar

100%) och för att det står i läroplanen (flickor 91% och pojkar 94%). De svarade även att de trodde att man tävlade för att prestera bättre och göra sitt bästa, men det är de andra två kategorierna som är av intresse i denna fråga. Som tidigare nämnts (i bakgrunden) så står det ingenting om varken tävling eller om att läraren ska bedöma och betygsätta det som eleverna presterar i tävlingssammanhang. Det är helt andra aspekter som ska bedömas enligt läroplanen.

Hur kommer det sig då att eleverna är av uppfattningen att det är på det viset? Både i SIH-studien (2004) och som Larsson (2007, s.18) beskrev, så saknar många elever förståelse för vad ämnets syfte är, deras bild av Idrott och hälsa är diffus och att de har svårt med att förstå lektionernas syfte i förhållande till kunskapsmålen. Det är svårt att veta i vilken grad elever på högstadiet är insatta i Lgr11 och de olika mål som finns för ämnet, men med tanke på att väldigt många elever fokuserar mycket på betyg så borde de känna till kunskapskraven i Idrott och hälsa. Dock så visar resultatet i denna studie att merparten av de deltagande eleverna tror att man tävlar för att det (bland annat) står med i läroplanen (se figur 12). Det Olofsson (2007, s.163-183) skriver om, att idrotten i skolan alltmer liknar föreningsidrotten och att innehållet i stort sett är densamma, borde inte stämma överens med hur det ser ut i skolorna. Redelius (2002, s.123-124) menar att idrottslärare har en mer negativ syn på tävling än vad idrottstränare har, och att detta förklaras av att i skolan så råder det andra logiker än i föreningsidrotten, målet i skolan är inte att eleverna ska tävla mot varandra. Något som kan vara en bidragande faktor till att Idrott och hälsa i skolan liknar föreningsidrotten är att i våra skolor i Sverige idag så finns det en stor andel outblidade idrottslärare, som ofta har en bakgrund inom föreningsidrott. Då är det inte så konstigt om ämnet kommer att handla om de logiker som råder inom föreningsidrott. Alltså spelar lärarens synsätt och upplägg en nästan avgörande roll för hur eleverna uppfattar ämnet. I denna undersökning framkommer det inte vad idrottslärarna i de skolor som undersökts har för utbildning och bakgrund. Detta skulle naturligtvis vara av intresse, speciellt om man gjorde en större studie där man kunde jämföra olika skolors svar beroende på vad lärarna hade för bakgrund, och kanske även vad eleverna hade för bakgrund, om de var aktiva inom föreningsidrott eller ej.

7.2 Metoddiskussion

Metoden för datainsamling, alltså webenkäter, har i det stora hela fungerat bra. Det var väldigt enkelt för deltagarna att svara, de behövde bara följa länken, svara på frågorna och

klicka på en ruta där det stod "skicka" för att skicka in sina svar. Ett misstag jag gjorde i samband med att jag skickade ut mailet med enkätadressen till den första skolan var att jag inte skrev vilket datum jag senast ville ha in svaren, utan det gjorde jag i ett separat mail en vecka senare när jag insett mitt misstag. Detta kan ha varit en bidragande orsak till att jag inte fick in så många svar den första tiden. Till den andra skolan så skickade jag ut denna information direkt. Jag tror att denna metod har sparat en hel del tid för mig med tanke på att jag inte åkt ut till skolorna personligen, samt i sammanställningen och bearbetningen av data. Å andra sidan så hade jag nog fått in fler svar samt kunnat svara på elevernas frågor för att undvika missförstånd om jag varit på plats i skolan. Att använda sig av webenkäter är även positivt ur miljösynpunkt.

Antalet elever som fick tillgång till enkäten var ca 550 stycken, och då 196 valde att svara så uppgår det externa bortfallet till 64,4 %. Detta, tillsammans med bekvämlighetsurvalet, är en bidragande faktor till att resultaten inte är generaliserbara.

Man skulle kunna dra slutsatsen att många av de elever som inte är intresserade av idrott eller av att tävla har valt att inte delta alls, medan nyfikenheten hos de elever som tycker om idrott och att tävla har väckts när de fått reda på vad enkäten handlar om.

I genomförandet av denna undersökning har inte medgivande från de deltagande elevernas vårdnadshavare samlats in, då bedömningen gjordes att frågorna i enkäten inte var av etiskt känslig karaktär. Detta behöver dock tänkas igenom noga, då det alltid kan finnas individer som skulle kunna uppfatta frågorna som känsliga och eventuellt ta illa vid sig. Här kan svaren ha påverkats så att någon elev som först valt att delta i undersökningen sedan valt att inte slutföra den, om hen uppfattat frågorna som för privata eller känsliga.

När det kommer till utformningen av enkäterna, så skulle jag nog ändra en del om jag skulle göra om undersökningen. Jag skulle ha gjort två separata enkäter, en för elever som deltog i föreningsidrott och en för dem som inte gjorde det. På så sätt skulle det bli lättare att kunna göra jämförelser mellan de två kategorierna och inte bara jämföra flickor respektive pojkar. I denna enkät fick jag reda på hur många som var aktiva inom föreningsidrott, men för att ta reda på hur de svarat på övriga frågor så hade jag behövt gå igenom varje fråga i varje enkät för sig, och tidsramarna för detta arbete tillät inte det. Det skulle helt enkelt spara tid och merarbete att göra separata enkäter.

8 Referenslista

Bryman, Alan. (2002) *Samhällsvetenskapliga metoder*. Malmö: Liber

Carlsten, Yngve & Engström, Lars-Magnus (1988) *Idrottens framväxt i det svenska samhället*
i Engström, Lars-Magnus (red.) *Idrotten lär- Pedagogiska perspektiv på barn- och ungdomsidrott*. Stockholm: Utbildningsradion

Connell, Raewyn (2003) *Om genus*. Göteborg: Daidalos

Eliasson, Annika. (2006) *Kvantitativ metod från början*. Lund: Studentlitteratur

Engström, Lars-Magnus. (2004) ”Skola-Idrott-Hälsa: En presentation av SIH-projektet”
Svensk Idrottsforskning, Årång 13, nummer 4.

Fagrell, Birgitta (2000) *De små konstruktörerna. Flickor och pojkar om kvinnligt och manligt i relation till kropp, idrott, familj och arbete*. Stockholm: HLS förlag

Fagrell, Birgitta (2002) *Genus- historien om kvinnligt och manligt* i Engström, Lars-Magnus & Redelius, Karin (red.) *Pedagogiska perspektiv på idrott*. Stockholm: HLS förlag

Grahn, Karin (2008) *Flickor och pojkar i idrottens läromedel: konstruktioner av genus i ungdomsträningarutbildningen*. Diss. Göteborg: Göteborgs Universitet

Hirdman, Yvonne (2004) *Genus- om det stabila föränderliga former*. Malmö: Liber

Larsson, Håkan (2007) *Lika för alla. Om likabehandling i Idrott och hälsa* i Larsson, Håkan & Meckbach, Jane (red.) *Idrottsdidaktiska utmaningar*. Stockholm: Liber

Larsson, Håkan (2007) *Idrott och hälsa- en del av idrottskulturen* i Larsson, Håkan & Meckbach, Jane (red.) *Idrottsdidaktiska utmaningar*. Stockholm: Liber

Lindroth, Jan (1995) *Paradigmskiftet- det moderna idrottslivets grundläggning 1750-1850* i Blom, K. Arne & Lindroth, Jan (red.) *Idrottens historia- från antika arenor till modern massrörelse*. Stockholm: Liber

Lindroth, Jan (2005) *Skolans fysiska fostran "Gymnastiklektionen skall kännas som en brusande glädjevåg..."*. Viktor Balck som läroverksmästare 1874-1888 i Larsson, Håkan & Redelius, Karin (red.) *Leve idrottspedagogiken- en vänbok tillägnad Lars-Magnus Engström*. Stockholm: HLS förlag

Lundvall, Suzanne & Meckbach, Jane (2007) *Idrottsdidaktik- konsten att undervisa i idrott* i Larsson, Håkan & Meckbach, Jane (red.) *Idrottsdidaktiska utmaningar*. Stockholm: Liber

Meckbach, Jane (2004) *Ett ämne i förändring- eller är allt sig likt?* I Larsson, Håkan & Redelius, Karin (red.) *Mellan nytta och nöje. Bilder av ämnet Idrott och hälsa*. Stockholm: Idrottshögskolan

Olofsson, Eva (2007) *The Swedish Sports Movement and the PE Teacher 1940-2003: From supporter to challenger*. Scandinavian Journal of Educational Research, Vol. 51, No.2, April 2007

Patel, Runa & Davidson, Bo (2002) *Forskningsmetodikens grunder. Att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. Lund: Studentlitteratur

Redelius, Karin (2002) *Barnidrotten i ett samhällsperspektiv* i Engström, Lars-Magnus & Redelius, Karin (red.) *Pedagogiska perspektiv på idrott*. Stockholm: HLS förlag

Redelius, Karin (2002) *Ledarna och barnidrotten- Idrottsledarnas syn på idrott, barn och fostran*. Stockholm: HLS förlag

Redelius, Karin (2004) *"Bäst och pest! Ämnet idrott och hälsa bland elever i grundskolans senare år"* i Larsson, Håkan & Redelius, Karin (red.) *Mellan nytta och nöje. Bilder av ämnet Idrott och hälsa*. Stockholm: Idrottshögskolan

Elektroniska källor:

Forskningsetiska Rådet, Forskningsetiska principerna vid humanistisk och samhällsvetenskaplig forskning:

<http://www.codex.uu.se/texts/HSFR.pdf> 2012-12-20

Läroplaner för Idrott och hälsa, Lgr 11:

http://www.skolverket.se/om-skolverket/publicerat/visa-enskild-publikation?_xurl_=http%3A%2F%2Fwww5.skolverket.se%2Fwtpub%2Fws%2Fskolbok%2Fwpubext%2Ftrycksak%2FRecord%3Fk%3D2575 2012-12-20

Riksidrottsförbundet, Idrotten Vill:

http://www.rf.se/ImageVault/Images/id_2473/ImageVaultHandler.aspx 2012-12-20

Skolinspektionen, Idrott och hälsa i grundskolan- med lärandet i rörelse. Kvalitetsgranskning 2012:5:

<http://www.skolinspektionen.se/Documents/Kvalitetsgranskning/idrottgr/kvalgr-idr-slutrapport.pdf> 2012-12-20

Skolverket, Nationell Utvärdering av grundskolan, NU-03:

http://www.skolverket.se/om-skolverket/publicerat/visa-enskild-publikation?_xurl_=http%3A%2F%2Fwww5.skolverket.se%2Fwtpub%2Fws%2Fskolbok%2Fwpubext%2Ftrycksak%2FRecord%3Fk%3D1440 2012-12-20

Bilaga 1 Litteratursökning

Syfte och frågeställningar:

Syftet med detta arbete har varit att ta reda på vad flickor respektive pojkar i årskurs 7-9 har för uppfattning om ämnet Idrott och hälsa, och i synnerhet tävlingsmoment inom undervisningen. Med uppfattning menas här elevernas känslor inför idrottsundervisningen och tävlingsmoment i termer som negativt respektive positivt, samt vad eleverna har för uppfattning om varför man tävlar, och vad de tror att de lär sig genom att tävla.

Frågeställningarna var följande:

- *Hur uppfattar flickor respektive pojkar i årskurs 7-9 ämnet Idrott och hälsa och de tävlingsmoment som ingår i undervisningen?*
- *Varför tror eleverna att tävling finns med i Idrott- och hälsa undervisningen?*
- *Vad tror och tycker eleverna att de lär sig genom att tävla?*

Vilka sökord har använts?

Tävling, Idrott och hälsa, högstadiet, tävlingsmoment, genus, genusteori, tävling inom skolan, tävlingsidrott, barnidrott, barn och tävling, competition, competition in school, PE

Var har sökningen skett?

Google Scholar, DiVA (GIH,) DiVA (SU), GIHs bibliotekskatalog, SUs bibliotekskatalog, Skolverket.se, Skolinspektionen.se, Riksidrottsförbundet

Sökningar som gav relevant resultat

Google Scholar: Barn och tävling, tävling idrott hälsa

DiVa (GIH och SU): tävling, Idrott och hälsa.

Bibliotekskataloger (GIH och SU): Idrott och hälsa. Genus och idrott.

Kommentarer

Många av de böcker jag använt i arbetet har använts under tidigare kurser i utbildningen. Gällande det teoretiska perspektivet (genus) sökte jag i bibliotekskatalogerna och valde sedan ut litteratur som var mest relevant för studien.

Bilaga 2 Missivbrev till lärare

Hej (lärarens namn)!

Jag heter Anna Moisio och studerar till lärare i Idrott och hälsa. Jag skriver just nu en uppsats som hör till kursen Självständigt arbete på avancerad nivå, 15 hp vid Gymnastik och Idrottshögskolan (GIH). Uppsatsen syftar till att ta reda på vad elever i högstadiet anser om att tävla, dels inom föreningsidrott men huvudsakligen inom undervisningen i Idrott och hälsa. Det skulle vara till stor hjälp om eleverna i årskurs 7-9 på Er skola ville delta i undersökningen. Det är en web-enkät som består av 15 frågor, och det tar cirka fem minuter att svara. Svaren är helt anonyma och kommer endast att användas i forskningssyfte inom detta arbete. Skolans namn kommer inte att publiceras, den personliga information som framkommer av eleverna är konstillhörighet. Elevernas deltagande är självklart frivilligt, och det jag ber om av Dig är att förmedla länken till enkäten (förslagsvis publicera den på Skolportalen så att eleverna kan ha tillgång till den även om de inte befinner sig på skolan.) Jag skulle bli jätteglad och tacksam om Du ville hjälpa till med att bidra till denna undersökning genom att förmedla länken till eleverna på just Er skola.

Här är länken till enkäten, gå gärna in och titta på frågorna.

<https://docs.google.com/spreadsheets/viewform?fromEmail=true&formkey=dHQ2Q1RiZnE2S3NocGl6c1lHM0Ztbmc6MQ> (länken är ej längre aktiv p g a att enkäten är avslutad, 2012-12-20)

Om Du har några frågor gällande undersökningen, svarar jag mer än gärna:

email (mailadress)

Mvh

Anna Moisio

Bilaga 3 Enkätfrågor

1. Är du: *

- Tjej
- Kille

2. Är du aktiv inom någon idrott utanför skolan? Fysisk aktivitet i någon förening.

- Ja
- Nej

3. Om du svarade ja på fråga 2, är det en tävlingsidrott? Tävlingar eller matcher, individuellt eller i lag/trupp. Svara endast på denna fråga om du svarade JA på fråga 2.

- Ja
- Nej

4. Om du svarade nej på fråga 2, skulle du vilja vara aktiv inom en föreningsidrott? Om du av någon anledning inte har möjlighet att vara det just nu. Svara endast på denna fråga om du svarade NEJ på fråga 2.

- Ja
- Nej

5. Om du svarade ja på fråga 2 och 3, vad tycker du om att tävla inom din idrott?

1 2 3 4 5

Inte alls kul Jättekul

6. Vad har du för inställning till skolämnet Idrott och hälsa? Inte bara tävling, utan hela ämnet.

1 2 3 4 5

Inte alls kul Jättekul

7. Vilket moment inom Idrott och hälsa tycker du mest om? Det går bra att välja fler än ett alternativ.

- Friluftsliv/ aktiviteter
- Lekar
- Teori
- Tävlingsmoment (aktiviteter som går ut på att vinna)

8. Vad tycker du om att tävla på lektionerna i Idrott och hälsa? Alla slags aktiviteter som handlar om att vinna/förlora.

1 2 3 4 5

Inte alls kul Jättekul

9. Om du tycker om att tävla, vad i tävlingsmomentet är det du gillar? Det går bra att välja fler än ett alternativ.

- Det är kul att vinna.
- Kul att visa kompisarna att man är duktig.

- Kul att visa läraren att man är duktig.

- Annat

10. Om du INTE tycker om att tävla, vad i tävlingsmomentet är det du inte gillar? Det går bra att välja fler än ett alternativ.

- Avskyr att förlora.
- Känna att man inte räcker till.
- Bli jämförd med andra.
- Känna sig bedömd av läraren.

11. Tycker du att det är viktigt att tävlingsmomentet finns med som en del av undervisningen i Idrott och hälsa?

- Ja
- Nej

12. Tror du att läraren bedömer det som eleverna presterar under tävlingsmoment? Att det som eleven presterar under tävling spelar in när betygen ska sättas.

- Ja
- Nej

13. Varför tror du att man tävlar inom Idrott och hälsa- lektionerna i skolan? Det går bra att välja fler än ett alternativ.

- För att det står med i läroplanen (Lgr11)
- För att man ska prestera bättre och göra sitt bästa.
- För att det ska bli lättare för läraren att sätta betyg.

14. Tycker du att Du lär dig något genom att tävla på idrottsundervisningen i skolan?

- Ja
- Nej

15. Om du svarade ja på fråga 14, vad tycker Du att Du lär dig? Det går bra att välja fler än ett alternativ.

- Bli en god vinnare/ förlorare.
- Utmana och pressa sig själv till att prestera bättre.
- Samarbeta bättre med andra (i t ex lag)
- Att prestera under press.